

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 3/2017, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Myśl ekonomiczna, spółdzielczość, bankowość, samorządność

Jan Główka¹, Jerzy Szczepański²

PROFESOR EDWARD TAYLOR (1884-1964) – KIELCZANIN I EKONOMISTA

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest życiu i dokonaniom wybitnego kielczanina i ekonomisty – Edwarda Taylora (1884-1964), wykładowcy Uniwersytetu Poznańskiego, autora wielu publikacji, współtwórcy spółdzielczości polskiej i współzałożyciela Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich.

Słowa kluczowe: ekonomista, Edward Taylor

Wśród wielu znakomitych kielczan wywodzących się z rodzin zasłużonych dla miasta, osobą zarazem zapomnianą i nieobecną w historyczno-kulturowym krajobrazie Kielc jest profesor Edward Taylor. Nieznany w swoim rodzinnym mieście, a uznawany poza miastem rodzinnym, twórca poznańskiej szkoły ekonomicznej zasługuje na to aby pamięć o nim przetrwała.

Wywodził się z rodziny posiadającej szkockie korzenie, ale w drugiej połowie XIX wieku osiadł w Kielcach. Protoplastą rodu był Jan Taylor przybyły ze Szkocji do Krakowa w połowie XVII wieku. Pradziadkiem Edwarda Taylora był generał Robert Taylor odznaczony przez Stanisława Augusta Poniatowskiego orderem św. Stanisława. Jego syn Karol wziął udział w insurekcji kościuszkowskiej i utworzeniu Księstwa Warszawskiego. Syn Karola – Robert Taylor za męstwo w powstaniu listopadowym został odznaczony orderem *Virtuti Militari*³.

Stanisław Taylor (1848-1922), syn Roberta, a ojciec Edwarda, absolwent Wydziału Prawa Szkoły Głównej w Warszawie osiedlił się w Kielcach w 1869 roku. Był sędzią i adwokatem, należał do obozu narodowego, działał w Towarzystwie

¹ Dr Jan Główka, Dyrektor Muzeum Historii Kielc.

² Prof. zw. dr hab. Jerzy Szczepański, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

³ E. Taylor, *Historia rodziny Taylorów w Polsce*, Poznań 1933, s. 80-89.

Prawniczym, a w latach I wojny światowej w Komitecie Obywatelskim i Ratunkowym w Kielcach. Był wybitnym działaczem kieleckiej narodowej demokracji (endecji), sędzią Sądu Okręgowego w Kielcach w latach 1917-1922⁴. Matka Edwarda, Maria z Różyckich działała na rzecz kieleckiej społeczności. Należała przed I wojną światową i w okresie międzywojennym do różnych organizacji, wspierała i brała udział w powstaniu kieleckiego Towarzystwa Dobroczynności, należała do Polskiej Macierzy Szkolnej⁵, pomagała instytucjom kulturalnym w Kielcach. Po wybuchu I wojny światowej przyczyniła się do powstania Komitetu Obywatelskiego Miasta Kielc⁶.

Jego przyrodnim bratem był ksiądz Edmund Taylor (1852-1911) – prałat i kustosz katedry kieleckiej. Ksiądz Taylor był spowiednikiem uczniów gimnazjum. Wspominał go z czcią i szacunkiem w latach 80-tych XIX wieku ówczesny uczeń gimnazjum w Kielcach – Stefan Żeromski. Pochowany został na cmentarzu starym w Kielcach⁷.

Starszym bratem Edwarda był Karol Edmund urodzony w 1878 r.⁸

⁴ E. Taylor, *Historia rodziny...*, 93-102; J.Z. Pająk, *Taylor Stanisław*, [w:] „Świętokrzyski Słownik Biograficzny”, t. 2, 1795-1918, J. Szczepański (red.), Kielce 2009, s. 468.

⁵ Polska Macierz Szkolna – organizacja kulturalno-oświatowa utworzona na terenie Królestwa Polskiego w 1906 r. mająca na celu zakładanie prywatnych szkół z polskim językiem wykładowym.

⁶ Maria Różycka była córką Erazma Różyckiego prezesa Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, właściciela dóbr Żerniki Dolne w powiecie stopnickim i Aleksandry z Chwalibogów (zm.1913); zob. W. Saletra, *Różycki Erazm*, [w:] „Świętokrzyski Słownik Biograficzny”, t. 2, 1795-1918, s. 407-408; M. Książek, *Dzieje dobroczynności w Kielcach w XIX i początkach XX wieku*, Kielce 2016, s. 227; M. Przeniosło, *Komitet Ratunkowy miasta Kielce 1915-1918*, [w:] *Kielce i Kielczanie w XIX i XX wieku*, U. Oettingen (red.), Kielce 2005, s. 74, 77-78; E. Podpłofska, *Zbiory biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach w latach 1908-1950 – jej rodowód oraz darczyńcy*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” 2006, t. 22, s. 56.

⁷ Zob. T. i Z. Sabatowie, *Cmentarz stary w Kielcach*, Kielce 1995, s. 63 – Edmund Taylor syn Roberta i Teolindy Kuratowskiej; S. Żeromski, *Dzienniki*, t. I, 1882-1886, Warszawa 1953, s. 45, 144. Edmund Taylor urodził się we wsi Ostrowąs w guberni kaliskiej. Kształcił się w Akademii Duchownej w Petersburgu. Wyświęcony został w 1876 r. w Kielcach przez biskupa Tomasza Kulińskiego. Od 1878 r. zajmował posadę wikariusza katedry kieleckiej. W 1884 r. mianowany został kanonikiem kapituły kieleckiej, w 1894 r. kustoszem katedry kieleckiej, w 1903 r. spowiednikiem alumnów seminarium kieleckiego i prałatem. „Gazeta Kielecka” nr 62 z 27 VII/8 VIII 1875 r., s. 2; „Gazeta Kielecka” nr 78 z 1 X 1911 r., s. 1.

⁸ Karol Edmund Taylor urodził się w Kielcach i tu w 1897 r. ukończył gimnazjum. Podczas nauki należał do narodowego koła samokształceniowego. Następnie studiował na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu w Petersburgu. Był członkiem Związku Młodzieży Polskiej (Zet). Za udział w manifestacji studenckiej został wydalony z uczelni. Studia ukończył w 1904 r. na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki w Darmstadt w Niemczech. Zamieszkał w Warszawie. W latach 1905-1915 był inżynierem i organizatorem wydziału silników na gaz w fabryce Orthwein i Karasiński. Jednocześnie nauczał w Szkole Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda. Podczas I wojny działał w Komitecie Obywatelskim m. Warszawy. W sierpniu 1915 r. został podkomisarzem Straży Obywatelskiej. Od 1918 r. był profesorem na Politechnice Warszawskiej, a w latach 1921-1923 dziekanem Wydziału Mechanicznego. Działał w Stowarzyszeniu Inżynierów Mechaników Polskich. Opublikował wiele prac z zakresu budowy i użytkowania silników samochodowych i lotniczych; J. Szczepański, *Taylor Karol Edmund (1878- po 1939)*, [w:] A. Massalski, J. Szczepański, *Słownik biograficzny zasłużonych nauczycieli i wychowanków. I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego*. Kielce 2010, s. 118.

Edward Taylor urodził się 26 września 1884 roku w Kielcach⁹. Jak pisał w swoich wspomnieniach – wychował się w domu prześląkniętym patriotyzmem i tradycyjnym poczuciem wartości. Najwyższym nakazem była praca dla narodu, u podstaw której leżało uczucie cierpienia związane z upadkiem Polski oraz nienawiść do zaborców. Odzyskanie niepodległości stało się dla niego „programem życia”, który – jak podkreślał – związany był przede wszystkim z zagadnieniami gospodarczymi. Stąd zainteresowania młodego Taylora, jego lektury i program samokształcenia obejmujący zagadnienia społeczne, ekonomiczne i polityczne¹⁰.

Podczas nauki w kieleckim Gimnazjum Rządowym nawiązał kontakt z organizacjami niepodległościowymi. Pisał: „W naszym kieleckim gimnazjum życie młodzieży było wówczas silnie rozwinięte. Istniały dwie tajne organizacje: socjalistyczna i narodowa. Zostałem z łatwością zwerbowany do drugiej. Wkrótce wybiłem się na jej czoło, biorąc udział w tzw. „X” ściślejszej organizacji, zależnej od organizacji młodzieży akademickiej – Zet (Związek Młodzieży Polskiej), będącej w łączności z Ligą Narodową. Wrodzone zainteresowania, a równocześnie konkurencja organizacji socjalistycznej, narzuciły mi zajmowanie się zagadnieniami społecznymi”¹¹.

Podobnie jak inni uczniowie wywodzący się z miejscowych rodzin inteligentnych myślał o kontynuowaniu nauki na studiach. Kończący edukację w kieleckiej szkole średniej z reguły wstępowali na służbę państwową, zasilali szeregi miejscowych urzędników, niektórzy pragnęli zostać duchownymi, jeszcze inni nauczycielami. Wielu z nich wybiło się ponad przeciętność. Wymienić tutaj można takie osoby jak: Ludwik Szperl, Bolesław Markowski, Stefan Żeromski, Stanisław Glixelli, czy Zygmunt Wasilewski¹².

Najbardziej zdolni wyjeżdżali z Kielc do Warszawy lub Krakowa aby realizować swoje ambicje i cele życiowe. Postawa taka często miała swe oparcie w tradycji rodzinnej i związana była z dziedziczeniem zawodu. Tak miało być również w przypadku Edwarda Taylora, dla którego codzienne rozmowy z ojcem prawnikiem zaoferowały wyborem drogi życiowej.

Podobną ścieżkę kariery obrał Karol Taylor, starszy brat Edwarda. Zdał maturę w 1897 roku, potem ukończył niemiecką politechnikę w Darmstadt, był inżynierem w fabrykach francuskich i rosyjskich, a wreszcie w warszawskim Ursusie. Na Politechnice Warszawskiej konstruował silniki lotnicze¹³.

⁹ E. Taylor, *Historia Rodziny...*, s. 112-117; S. Łoza, *Czy wiesz Kto to jest*, Warszawa 1938, s. 748; *Edward Taylor – wybitny ekonomista, kielczanin z urodzenia, wielkopolanin z wyboru*, „Kielce wczoraj, dziś, jutro” 2016, nr 4, s. 20-21; Rodzina Taylorów mieszkała w Kielcach, przy ul. Wesołej, we własnym parterowym domu. W latach 30-tych XX wieku wynajmował tam mieszkanie u siostry Edwarda – Rudnickiej, Ludwik Ślaski pełniący funkcję sekretarza Wojewódzkiego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych w Kielcach, zob. L. Ślaski, *Wspomnienia z dawnych lat*, Kazimierza Wielka 2010, s. 306; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor. Czy wartości niedoceniane*, Poznań 2004, s. 7.

¹⁰ E. Taylor, *Wspomnienia ekonomisty*, Z. Knakiewicz (red.), Poznań 2008, s. 32-34.

¹¹ *Ibidem*, s. 33.

¹² M. Pawlina-Meducka, *Wstęp*, [w:] „Kielce przez stulecia”, s. X, pod redakcją M. Maciągowskiego, Kielce 2014; A. Massalski, *Szkoły średnie rządowe w latach 1816-1905*, [w:] „Kielce przez stulecia”, s. 229.

¹³ *Księga Pamiątkowa Kielczan 1856-1904*, T. Ruśkiewicz (red.), Warszawa 1925, s. 271.

Sam Edward Taylor w roku 1903 zdał egzamin maturalny, a następnie rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Początkowo studiował przyrodę, matematykę i filozofię. Następnie, po trzech semestrach, wychodząc z założenia, że w Polsce niepodległej będzie mógł lepiej służyć sprawom społecznym, kontynuował studia na Wydziale Prawa. Jego mistrzami byli wybitni prawnicy – profesorowie Stanisław Wróblewski i Fryderyk Zoll¹⁴.

W roku 1909 uzyskał stopień doktora praw. Jak wspominał: „Do doktoratu z prawa w Austrii nie była wymagana rozprawa doktorska. Trzeba było złożyć trzy rygoroza¹⁵ z przedmiotów prawie tych samych, jakie obejmował egzamin państwowy, z nieco przy niektórych rozszerzonymi wymaganiami. Różnica polegała głównie na tym, że rygoroza składało się rano we fraku przed profesorami Uniwersytetu, a egzaminy państwowe w tuzurku, przed komisją, do której wchodziłi również praktycy-urzędnicy. Rygoroza polityczne i sądowe składało się przeważnie tego samego dnia co odnośne egzaminy”¹⁶.

Po studiach – w latach 1910-1917 – pracował w austriackiej administracji rządowej we Lwowie, w Biurze Patronatu Spółek Oszczędności i Pożyczek, którego twórcą i dyrektorem był Franciszek Stefczyk (1861-1924). Jego przełożony był znanym działaczem spółdzielczym, ekonomistą, oraz inicjatorem zakładania spółdzielczych kas oszczędnościowo-pożyczkowych, znanych później jako Kasy Stefczyka. Odtąd datuje się zainteresowanie Taylora spółdzielczością. Zajmował się zagadnieniami związanymi z gospodarką rolną, zakładaniem i funkcjonowaniem spółek rolniczych¹⁷. Pogłębiły jego wiedzę podróże naukowe – do Badenii-Wirtembergii, Belgii, na Śląsk Cieszyński i w Poznańskie, gdzie poznawał możliwości rozwoju gospodarki państwowej. Habilitację uzyskaną w roku 1917 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego poświęcił właśnie temu zagadnieniu pisząc pracę pt. „Pojęcie współdzielczości”¹⁸.

W latach 1917-1919 prowadził zajęcia na Wydziale Prawa oraz Studium Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W roku 1919 pod wpływem rozmów z ówczesnym dziekanem Wydziału Prawnego Uniwersytetu Jagiellońskiego profesorem Stanisławem Estreicherem¹⁹, przeprowadził się do Poznania, gdzie osiadł na stałe poświęcając się pracy dydaktycznej na uniwersytecie i działalności naukowej.

Edward Taylor był przykładem prawnika i naukowca, który całą swoją karierę poświęcił budowaniu ustroju skarbowego Polski międzywojennej. Stał się jednym

¹⁴ Stanisław Wróblewski (1868-1938 w Warszawie) – specjalista prawa rzymskiego, prezes Polskiej Akademii Umiejętności, w latach 1935-1938 senator II RP. Fryderyk Zoll, młodszy (1865-1948) – profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności. E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 9.

¹⁵ Rygoroza – egzaminy na stopień akademicki.

¹⁶ E. Taylor, *Wspomnienia...*, s. 43.

¹⁷ *Ibidem*, s. 44; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 11.

¹⁸ M. Motas, *Myśl Polska*, nr 39-40, <http://www.mysl-polska.pl/node/223>, (16.09.2016); E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 11-13.

¹⁹ Stanisław Ambroży Estreicher (1869-1939) – historyk prawa, bibliograf, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

z wielu absolwentów wydziałów prawa uniwersytetów w Krakowie i Lwowie, którzy po odzyskaniu niepodległości stanowili bazę kadr urzędniczych i naukowych państwa polskiego²⁰.

Mianowany przez Komisariat Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu profesorem nadzwyczajnym ekonomii i skarbowości Wydziału Prawa i Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Poznańskiego zajął się badaniami naukowymi²¹. Niemniej ważna dla niego była praca dydaktyczna – prowadził wykłady i ćwiczenia z ekonomii i skarbowości, kierował seminarium z zakresu ekonomii i skarbowości²². Ogółem wykładał kilkanaście przedmiotów akademickich, w tym naukę skarbowości, prawo skarbowe, pieniądź i kredyt, historię myśli ekonomicznej (a właściwie historię rozwoju ekonomiki), ekonomikę, politykę agrarną, teorię komunizmu²³. W 1921 roku uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

Był twórcą koncepcji Studium Ekonomicznego, które miało kształcić specjalistów – praktyków zdolnych do kierowania życiem gospodarczym Polski. Była to oryginalna koncepcja Taylora, programowo uwzględniająca wszystkie działy ekonomii wraz z naukami pomocniczymi²⁴. Pomysłowi temu, w warszawskiej Wyższej Szkole Handlowej poświęcił się inny wybitny kielczanin, prawnik i ekonomista profesor Bolesław Markowski²⁵.

Profesor Taylor zainicjował serię wydawniczą pt. „Poznańskie Prace Ekonomiczne”; był redaktorem wielu opracowań naukowych, recenzentem prac z zakresu ekonomii, członkiem gremiów wydawniczych redakcji czasopism naukowych. Współpracował z wyższymi uczelniami i towarzystwami naukowymi w całym kraju. Jego umiejętności były wykorzystywane w poznańskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej. Należał do Państwowej Rady Finansowej i Gospodarczej, był radnym miasta Poznania. W latach 20-tych brał udział w życiu politycznym, należał do Związku Ludowo-Narodowego, będąc członkiem Rady Naczelnej tego ugrupowania²⁶.

Jako ekspert opiniował zamierzenia rządowe dotyczące reform gospodarczych państwa, wypowiadał się na temat systemu finansowego, kwestii skarbowych, walutowych, polityki celnej i podatkowej. Krytykował gospodarkę polskich samorządów i rozbudowane ustawodawstwo socjalne. Po przewrocie majowym w 1926 roku, podobnie jak wspomniany już profesor Bolesław Markowski usunął się

²⁰ E. Taylor, *Wspomnienia...*, s. 49; J. Małecki, *Poznańska szkoła podatkowa okresu dwudziestolecia m międzywojennego*, [w:] *Prawo skarbowe i prawo finansowe. Szkoły i uczniowie. Księga dedykowana pamięci Profesora Jerzego Lubowickiego*, C. Kosikowski (red.), Białystok 2013, s. 35-36; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 13-14.

²¹ Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu powstał w 1919 roku jako uniwersytet państwowy na mocy obwieszczenia Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 30 stycznia 1919 r.

²² S. Łoza, *Czy wiesz...*, s. 748; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 15.

²³ J. Małecki, *Poznańska szkoła...*, s. 37; E. Taylor, *Historia rozwoju ekonomiki*, T. I, Lublin 1991, Przedmowa, s. VII.

²⁴ E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 11, s. 17-18.

²⁵ Bolesław Markowski (1862-1936) – prawnik, ekonomista, polityk, uczonec oraz działacz samorządowy II Rzeczypospolitej; urodził się i zmarł w Kielcach; J. Główna, *Bolesław Markowski – prawnik i ekonomista*, „Palestra Świętokrzyska” 2011, nr 17-18, s. 22-26.

²⁶ E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 25.

z czynnego życia politycznego. Poświęcił się od tej pory całkowicie pracy naukowej. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu oraz współzałożycielem Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich²⁷. Opublikował kilkaset prac z zakresu spółdzielczości, wartości pieniądza, skarbowości, prawa skarbowego, prawa podatkowego. Jedną z najważniejszych prac naukowych była książka pt. „Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej”, w której dokonał syntezy obowiązującego ustawodawstwa gospodarczego²⁸. Profesor Taylor prowadził także wykłady z polityki agrarnej na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego i wykłady w poznańskiej Wyższej Szkole Handlowej (późniejszej Akademii Handlowej i Akademii Ekonomicznej)²⁹.

Nie sposób tu wymienić wszystkich osiągnięć profesora Taylora. Z najważniejszych warto wspomnieć jego opracowania z zakresu ekonomii i spółdzielczości. Były to: „Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej” (Poznań 1920), „Inflacja polska” (Poznań 1926), „Wstęp do ekonomiki” (Gdynia 1947), „Historia rozwoju ekonomiki” (Poznań 1957). Ostatnia z nich według autora miała przysłużyć się „...rozwojowi ekonomiki i wykształcenia ekonomicznego w Polsce”, co według niego było treścią i celem całego jego życia. Po dzień dzisiejszy opracowania Profesora stanowią punkt odniesienia dla ekonomistów, naukowców zajmujących się prawem skarbowym, spółdzielczością, badaczy historii myśli ekonomicznej i historii gospodarczej Polski.

Gdy 11 września 1939 r. w Poznaniu Niemcy aresztowali polskich profesorów, m.in. prawników Stefana Winiarskiego, Stanisława Kasznicę i Józefa Bossowskiego wśród nich znalazł się także Edward Taylor. Osadzony w przejściowym obozie na ul. Głównej w Poznaniu, był przetrzymywany od 18 września do 6 listopada 1939 roku. Następnie wraz z dużą grupą naukowców z Uniwersytetu Poznańskiego został wysiedlony przez Niemców do Generalnego Gubernatorstwa³⁰.

Zamieszkał w Opatkowicach Murowanych w powiecie jędrzejowskim, w majątku Jerzego Różyckiego, krewnego matki. W Kielcach, dokąd przeniósł się w styczniu 1945 roku, prowadził zajęcia z ekonomii i prawa na Tajnych Kursach Uniwersyteckich, które były organizowane przez Katolicki Uniwersytet Lubelski³¹.

²⁷ J.Z. Pająk, *Taylor Stanisław*, s. 467; M. Motaś, *Myśl Polska*.

²⁸ E. Taylor, *Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej*, Poznań 1920.

²⁹ E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 20.

³⁰ S. Nawrocki, *Losy inteligencji poznańskiej podczas okupacji*, „Kronika Miasta Poznania”, 2/1998, s. 121; M. Rutowska, *Wysiedlenia ludności polskiej z Kraju warty do Generalnego Gubernatorstwa 1939-1941*, Poznań 2003, s. 140; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 31.

³¹ Na temat zajęć uniwersyteckich w Kielcach, zob. J. Nowak-Dłużewski, *Kursy uniwersyteckie w Kielcach (1943-1945)*, [w:] *Pamiętnik Kielecki. Przeszłość kulturalna regionu*, J. Nowak-Dłużewski (red.), Kielce 1947, s. 289-297; T. Konopiński, *Powstanie, rozwój i stan obecny kursów uniwersyteckich w Kielcach, Kielce 1945*, s. 4; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 31; A. Massalski, *Szkolnictwo i kultura*, [w:] „Kielce przez stulecia”, s. 522; W Kielcach prowadzono kursy prawa pod egidą Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, których organizatorem był ks. prof. Piotr Kałwa wykładający prawo kanoniczne i cywilne; wykłady prawa cywilnego odbywały się także w Jędrzejowie, zob. T. Konopiński, *Powstanie, rozwój i stan obecny kursów uniwersyteckich w Kielcach*, Kielce 1945, s. 5.

Po wojnie powrócił do Poznania i kontynuował pracę na uniwersytecie, a jego nieugięta postawa moralna, poglądy polityczne i naukowa rzetelność spowodowały w 1949 roku pozbawienie go przez władze komunistyczne funkcji na uczelni i przeniesienie w stan spoczynku. Jak pisał: „Usunięcie mnie z katedry, podobnie jak prawie równocześnie Adama Krzyżanowskiego w Krakowie i Wacława Fabierkiewicza w Łodzi przedstawiono jako konieczność ze względu na moje zacofane i reakcyjne poglądy (...). W roku akademickim 1951/1952 usunięto z bibliotek publicznych i naukowych moje książki wydane po drugiej wojnie światowej. Mianowicie książki te przesunięto do działu nie wypożyczanych ani młodzieży, ani szerszej publiczności. Były one dostępne tylko dla fachowców do naukowych studiów na podstawie specjalnych zezwoleń”³².

Dopiero w 1956 roku pozwolono mu wrócić do pracy uniwersyteckiej. Wówczas to prowadził ciesząc się wielkim zainteresowaniem wykłady pod hasłem: „Współczesny system ekonomiki niemarksistowskiej”. Powołano go w skład rady Naukowej Instytutu Morskiego w Gdyni, zakładał Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, był także członkiem Rady Naukowej w Ministerstwie Finansów³³.

W 1960 roku przeszedł na emeryturę. Zmarł 9 sierpnia 1964 roku w Poznaniu. Był przedstawicielem nurtu neoklasycznego w ekonomii i wybitnym twórcą poznańskiej szkoły ekonomicznej. Należał obok Adama Krzyżanowskiego, Władysława i Stanisława Grabskich, Stanisława Głąbińskiego, Romana Rybarskiego, Jerzego Zdziechowskiego, Adama Heydla i Bolesława Markowskiego do czołowych ekonomistów II Rzeczypospolitej.

Uczniowie profesora E. Taylora zakładali katedry finansowe polskich uczelni w Poznaniu, Krakowie, Łodzi, Warszawie, Szczecinie i Sopocie³⁴. Zaslugą profesora było ukształtowanie środowiska naukowców współdecydującego o polityce gospodarczej Polski po roku 1956. Jak pisał Jan Małecki: „Powszechnie znana była opinia, że komunizm w Polsce miał bardziej ludzkie oblicze niż w innych krajach bloku wschodniego tylko dlatego, iż szereg kluczowych funkcji w ówczesnym aparacie władzy państwowej pełnili liberalnie ukształtowani uczniowie E. Taylora”³⁵. Jednym z uczniów profesora Taylora był profesor Jan Zdzitowiecki, który kierował na Uniwersytecie w Poznaniu Katedrą Prawa Finansowego, zajmując się zagadnieniami wieloletniego planowania budżetowego i rozwijając twórczo koncepcje swojego mistrza³⁶.

Zakończenie

Działalność społeczna i postawa profesora Edwarda Taylora stanowią wzór godny upowszechnienia, a osiągnięcia naukowe i dydaktyczne stawiają uczonego w szeregu zasłużonych obywateli Kielc i naszego kraju.

³² E. Taylor, *Wspomnienia...*, s. 55-56; E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor...*, s. 35.

³³ M. Motas, *Mysł Polska*; E. Taylor, *Historia rozwoju...*, Przedmowa, s. VII-VIII.

³⁴ J. Małecki, *Okres budżetowy w ujęciu poznańskiej szkoły skarbowości*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2012, R. LXXIV, z. 4, s. 17.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, s. 20.

Bibliografia

- Borkowska-Bagińska E., *Edward Taylor. Czy wartości niedoceniane*, Poznań 2004.
- Edward Taylor – wybitny ekonomista, kielczanin z urodzenia, wielkopolanin z wyboru*, „Kielce wczoraj, dziś, jutro” 2016, nr 4.
- „Gazeta Kielecka” z 1875, 1911 r.
- Główka J., *Bolesław Markowski – prawnik i ekonomista*, „Palestra Świętokrzyska” 2011, nr 17-18.
- Konopiński T., *Powstanie, rozwój i stan obecny kursów uniwersyteckich w Kielcach*, Kielce 1945.
- Książek M., *Dzieje dobroczynności w Kielcach w XIX i początkach XX wieku*, Kielce 2016.
- Księga Pamiątkowa Kielczan 1856-1904*, Ruśkiewicz T. (red.), Warszawa 1925.
- Łoza S., *Czy wiesz Kto to jest*, Warszawa 1938.
- Małecki J., *Okres budżetowy w ujęciu poznańskiej szkoły skarbowości*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2012, R. LXXIV, z. 4.
- Małecki J., *Poznańska szkoła podatkowa okresu dwudziestolecia m międzywojennego*, [w:] „Prawo skarbowe i prawo finansowe. Szkoły i uczniowie. Księga dedykowana pamięci Profesora Jerzego Lubowickiego”, Kosikowski C. (red.), Białystok 2013.
- Massalski A., *Szkolnictwo i kultura*, [w:] „Kielce przez stulecia”, Maciągowski M. (red.), Kielce 2014.
- Massalski A., *Szkoły średnie rządowe w latach 1816-1905*, [w:] „Kielce przez stulecia”, Maciągowski M. (red.), Kielce 2014.
- Motas M., *Mysł Polska*, nr 39-40, <http://www.mysl-polska.pl/node/223>, (16.09.2016).
- Nawrocki S., *Losy inteligencji poznańskiej podczas okupacji*, „Kronika Miasta Poznania”, 2/1998.
- Nowak-Dłużewski J., *Kursy uniwersyteckie w Kielcach (1943-1945)*, [w:] *Pamiętnik Kielecki. Przeszłość kulturalna regionu*, Nowak-Dłużewski J. (red.), Kielce 1947.
- Pajak J.Z., *Taylor Stanisław*, [w:] *Świętokrzyski Słownik Biograficzny*, t. 2, 1795-1918, pod Szczepański J. (red.), Kielce 2009.
- Podpłomska E., *Zbiory biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach w latach 1908-1950-jej rodowód oraz darczyńcy*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” 2006, t. 22.
- Przeniosło M., *Komitet Ratunkowy miasta Kielc 1915-1918*, [w:] *Kielce i Kielczanie w XIX i XX wieku*, Oettingen U. (red.), Kielce 2005.
- Rutowska M., *Wysiedlenia ludności polskiej z Kraju warty do Generalnego Gubernatorstwa 1939-1941*, Poznań 2003.
- Sabatowie T. i Z., *Cmentarz stary w Kielcach*, Kielce 1995.
- Saletra W., *Różycki Erazm*, [w:] „Świętokrzyski Słownik Biograficzny”, t. 2, 1795-1918.
- Szczepański J., *Taylor Karol Edmund (1878- po 1939)*, [w:] Massalski A., Szczepański J., *Słownik biograficzny zasłużonych nauczycieli i wychowanków. I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego*, Kielce 2010.
- Ślaski L., *Wspomnienia z dawnych lat*, Kazimierza Wielka 2010.
- Taylor E., *Historia rodziny Taylorów w Polsce*, Poznań 1933.
- Taylor E., *Historia rozwoju ekonomiki*, T. I, Lublin 1991.
- Taylor E., *Wspomnienia ekonomisty*, Knakiewicz Z. (red.), Poznań 2008.
- Żeromski S., *Dzienniki*, t. I, 1882-1886, Warszawa 1953.

Abstract

Professor Edward Taylor (1884-1964) – The Man from Kielce and the Economist

The article is dedicated to professor Edward Taylor the prominent economist born in Kielce, the lecturer of The University in Poznań, the author of many publications, the co-author of Polish cooperation movement and co-founder of The Society of Polish Economists and Statisticians.

Keywords: the economist, Edward Taylor